

Handicapråd

Den gode praksis

I know we are different

But deep
inside us

We are not
that different

August 2010

Handicapråd

Den gode praksis

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Handicaprådets sammensætning og samarbejde	4
Handicaprådets formål og opgaver	4
Sektoransvar og mainstreaming på handicapområdet	6
Samarbejdet i rådet	6
Rådets medlemmer	6
Stedfortrædere	8
Roller i rådet	8
Embedsmænd i rådene	9
Handicaprådets samarbejde med forvaltningen	10
Uenighed i rådet	10
2. Handicaprådets arbejde	12
Handicaprådets dagsorden	12
Forberedelse af dagsordensmateriale	13
Høringer	14
Høring af handicaporganisationerne	15
Handicaprådets møder	15
Nye tværkommunale aftaler og dialogfora	17
Mennesker med handicap er forskellige	17
Handicappolitik	18
Aktiviteter og deltagelse – udenfor rådhuset	18
Erfaringsudveksling	18
3. Rammer for handicaprådets arbejde	20
Vedtægt	20
Forretningsorden	20
Handicaprådets budget, diæter mv.	20
Sekretariatsbistand	21
4. Handicaprådets frem til 2014	22
5. Kontaktadresser	24
6. Læs mere – links	25

1. Indledning

Siden 1. april 2006 har alle landets 98 kommuner haft pligt til at etablere et kommunalt handicapråd. Rådene er nu gået ind i deres anden funktionsperiode, og de nye råd står over for fire år med store udfordringer på handicapområdet. I langt de fleste kommuner er der allerede etableret et godt samarbejde i handicaprådet og gode samarbejdsrelationer mellem rådet, kommunalbestyrelsen og forvaltningerne.

Med denne pjece ønsker KL og Danske Handicaporganisationer (DH) at styrke rådernes arbejde yderligere. Pjecen sætter fokus på en række områder, hvor samarbejdet og arbejdsgangene i rådene kan forbedres, og hvor der har været eksempler på uklarheder om rådets opgaver og kompetencer.

Pjecen er skrevet med udgangspunkt i konkrete forespørgsler og forslag fra kommuner og handicapråd, og tager udgangspunkt i ”den gode praksis” i rådene. Pjecen indeholder idéer til, hvordan handicaprådet kan få et bedre samarbejde indbyrdes mellem rådets medlemmer og mere indflydelse på kommunens initiativer og beslutninger, der vedrører borgere med handicap. Pjecen kommer desuden med inspiration til at løse de udfordringer, rådene oplever lokalt.

I efteråret 2008 afholdt DH og KL i samarbejde med en række kommuner fem regionale konferencer for de kommunale handicapråd, i den forbindelse blev første udgave af denne pjece uarbejdet.

I efteråret 2010 afholder fem værtskommuner igen konferencer for handicaprådene i regionen. I den anledning har vi opdateret pjecen, som peger frem mod endnu fire år med kommunale handicapråd. Nyt er bl.a. reglerne om kønsligestilling og FN-konventionens ratificering. Desuden bringes ny inspiration og idéer til rådernes kommende arbejde, bl.a. hentet fra god praksis i forskellige handicapråd.

2. Handicaprådets sammensætning og samarbejde

Handicaprådets formål og opgaver

Handicaprådets formål er at være rådgivende for kommunalbestyrelsen i handicap-politiske spørgsmål og at formidle synspunkter mellem borgerne og kommunalbestyrelsen om lokalpolitiske forhold, der vedrører mennesker med handicap. Dette kan ske på flere måder, fx ved at rådet afgiver hørings svar eller tager emner op af egen drift.

Rådet har ikke selvstændige beføjelser til at træffe beslutninger om tiltag, som kommunen skal iværksætte, og kommunalbestyrelsen er ikke forpligtet til at følge de bemærkninger og indstillinger, der kommer fra rådet. Rådet er således udelukkende et rådgivende organ i forhold til kommunalbestyrelsen.

Det er hensigtsmæssigt, at man sikrer sig, at alle rådets medlemmer kender til formålet med rådets virke. Det gælder både for de medlemmer af rådet, som er udpeget af kommunalbestyrelsen (kommunalpolitikere og eventuelle embedsmænd), og for de, som er udpeget af DH eller andre handicapgrupperinger.

Rådet skal forholde sig til generelle og overordnede sager, som vedrører handicap-politiske spørgsmål på tværs af alle sektorer i kommunen. Det betyder fx, at rådet bør høres om alle initiativer, der har betydning for mennesker med handicap. Rådet må imidlertid ikke gå ind i enkeltsager, herunder personsager, eller sagsbehandle på lige fod med politiske udvalg i kommunerne.

Med handicaprådene har kommunalbestyrelsen fået et vigtigt forum for dialog og sparring med repræsentanter fra borgere med handicap i kommunen. Ved at inddrage og høre handicaprådet, styrker kommunalbestyrelsen bruger- og borgerinddragelsen i kommunen. Det er dog vigtigt at pointere, at handicaprådet er et kommunalt råd. Det er ikke et rent brugerråd. Brugerinddragelse sikres altså ikke udelukkende ved at høre rådet.

Kommunerne har i dag et stort ansvar på handicapområdet, herunder bl.a. i forhold til mennesker med betydelige og varige handicap. Det gør det ekstra vigtigt at sætte fokus på at inddrage brugere og borgere med handicap i kommunens beslutningsprocesser, herunder at inddrage handicaprådet, når f.eks. specialundervisnings- og sociale tilbud skal ændres eller tilpasses nye udfordringer og behov.

Kommunen kan og bør med fordel indtænke handicaprådet som en strategisk medspiller i løsningen af kommunale udviklingsopgaver på tværs af forskellige sektorer. Handicaprådet kan ofte medvirke til at fremme kommunal innovation, fordi rådets

Rådet har kontakt til et bredt bagland af forskellige tilbud, aktiviteter, handicaporganisationer og handicapgrupper, som har stor viden om og erfaringer med, hvilke konkrete tiltag, som kan fremme, at flere mennesker med handicap opnår lige muligheder og kan leve et liv på egne præmisser i kommunen.

Ved at inddrage rådene tidligt i beslutningsprocesserne kan kommunerne undgå uhenigtsmæssige løsninger vedr. byggeri og trafik, hjemmeside, kommunikation, service, støtte til børn og unge mv., som siden skal tilpasses i dyre domme, så de bliver tilgængelige for mennesker med handicap.

Handicaprådets opgaver – ifølge lovgivningen:

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle initiativer, der har eller kan få betydning for borgere med handicap, sendes til høring i rådet. Det er kommunalbestyrelsen, som afgør, om handicaprådet skal høres over et konkret spørgsmål.

Som det fremgår af lovgivningen for handicaprådene, har rådene både skal og kan opgaver.

Handicaprådet skal -

- Rådgive kommunalbestyrelsen i handicappolitiske spørgsmål
- Besvare høringer fra kommunalbestyrelsen om alle initiativer, som har betydning for mennesker med handicap. Handicaprådet skal dermed have indflydelse på kommunens handicappolitik i bred forstand og på såvel spørgsmål af overordnet karakter som på forhold, der har betydning for handicappedes hverdag.

Handicaprådet kan -

- Behandle alle lokalpolitiske spørgsmål, som vedrører mennesker med handicap
- Tage spørgsmål af mere generel karakter op til drøftelse og komme med forslag til såvel politiske som administrative initiativer. Rådets virksomhed omfatter således alle spørgsmål vedrørende handicap på tværs af sektorer
- Beskæftige sig med generelle overordnede spørgsmål og må ikke behandle personsager. Rådet kan imidlertid tage generelle spørgsmål op, som udspringer af en personsag
- Tage kontakt med andre handicapråd eller organisationer m.v., ligesom rådet vil kunne rette henvendelse til Det Centrale Handicapråd med henblik på at få belyst særlige temaer ud fra et landsdækkende perspektiv
- Beslutte at orientere kommunalbestyrelsen om rådets arbejde og forslag, fx ved at afgive en beretning.

Sektoransvar og mainstreaming på handicapområdet

Et af de grundlæggende handicappolitiske principper er sektoransvarsprincippet. Sektoransvarsprincippet knæsetter det forhold, at alle dele af den offentlige sektor er ansvarlige for, at deres ydelser er eller gøres tilgængelige for mennesker med funktionsnedsættelser. Indsatsen i forhold til mennesker med funktionsnedsættelser er derfor ikke kun en opgave for socialforvaltningen i en kommune. Det er en opgave, der går på tværs af alle kommunens driftsområder, herunder kommunens ansvar for boliger, trafik, arbejdsmarkedet, undervisning, kultur, fritidsaktiviteter og sundhed.

Sektoransvarsprincippet hænger tæt sammen med princippet om mainstreaming. At arbejde ud fra et mål om handicappolitisk mainstreaming handler om, at handicapaspektet skal tænkes ind – fra starten – og i alle faser af initiativer, sager, aktiviteter osv. som igangsættes i kommunens forskellige sektorer. Det er derfor vigtigt, at kommunen er opmærksom på, at handicaprådet kan behandle sager fra alle sektorer i kommunen.

Samarbejdet i rådet

Det er vigtigt, at rådet får etableret et godt samarbejde mellem medlemmerne. Det overordnede formål med rådets drøftelser er, at der etableres dialog og erfaringsudveksling mellem repræsentanter fra kommunalbestyrelsen, forvaltningerne og handicaprepræsentanterne i rådene. Og dermed opkvalificere kommunalbestyrelsens beslutninger på områder, der har betydning for borgere med handicap.

Alle medlemmer skal komme på banen og tage ansvar for, at rådet får en nuanceret og saglig dialog om de handicappolitiske problemstillinger, som rådet tager op, og om de emner, som rådet får til høring. Det er ikke hensigtsmæssigt, hvis det fx kun er handicaprepræsentanterne, der engagerer sig i debatten, eller at det er de kommunale repræsentanter, der fører ordet.

Kulturen i kommunen betyder meget for drøftelserne i rådet. Nogle steder er der en livlig debat og dialog i rådet, mens der i andre råd er en mere formel udveksling af synspunkter mellem kommunens medlemmer og handicaprepræsentanterne. Der skal være plads til, at man i den enkelte kommune finder en lokal samarbejdsform, der fungerer, og som giver gennemslagskraft.

Det er vigtigt, at der skabes tillid mellem rådets medlemmer. At der er tillid mellem medlemmerne betyder dog ikke nødvendigvis, at medlemmerne altid skal være enige om, hvad der er det rigtige svar på et givet handicappolitisk spørgsmål. Dialogen og meningsudvekslingen mellem rådets medlemmer er et mål i sig selv.

Rådets medlemmer

Rådet består af 3-7 medlemmer fra handicaporganisationerne i kommunen udpeget efter indstilling fra DH og 3-7 medlemmer udpeget efter indstilling af kommunalbestyrelsen, heraf et antal af dens medlemmer. Der skal være lige mange repræsentan-

fra henholdsvis handicaporganisationer/handicapgrupperinger og kommunen. Medlemmerne udpeges for en fireårig periode. Medlemmerne fungerer, indtil der er indstillet eller udpeget nye medlemmer. Det vil sige, at medlemmerne af handicaprådet som udgangspunkt deltager i rådet i hele perioden på fire år.

Kommunen kan beslutte, at andre handicapgrupperinger i kommunen end DH skal repræsenteres i rådet. Det skal være en gruppering, der består af borgere med handicap og evt. deres pårørende. Det kan fx være lokale handicapidrætsforeninger, forældreforeninger eller lign. Det kan således ikke være en forening, som bredt repræsenterer udsatte grupper (fx hjemløse, frivillighedsfora, førtidspensionister).

Medlemmerne udpeget efter indstilling af kommunalbestyrelsen kan både være politikere fra kommunalbestyrelsen og embedsmænd, eller ansatte i selvejende institutioner, som har en driftsoverenskomst eller lign. med kommunen. Kommunalbestyrelsen kan ikke udpege lokalpolitikere, som ikke er valgt til kommunalbestyrelsen. De fleste kommuner har valgt både at udpege embedsmænd og kommunalbestyrelsesmedlemmer til at sidde i rådet.

Ligestilling af køn i handicaprådet

Siden handicaprådenes første periode er der kommet nye ligestillingsregler. Af ligestillingsloven fremgår det således, at organisationer, her DH eller andre handicapgrupperinger, der skal indstille til kommunalbestyrelsen, skal foreslå både en kvinde og en mand. Hvis der stilles forslag om flere medlemmer, skal der foreslås lige mange kvinder og mænd.

Der er således i lovgivningen ikke krav om, at de medlemmer, som kommunalbestyrelsen udpeger, skal opfylde ligestillingskravet. De fleste kommuner har dog en ligestillingspolitik, som betyder, at kommunerne også i egne rækker forsøger at opfylde en ligelig kønsfordeling i deres egne organer.

Som udgangspunkt sidder et medlem for en fireårig periode. Det vil dog være muligt for DH at ændre en indstilling i løbet af perioden, således at et andet medlem indstilles og udpeges. Det kan fx komme på tale, hvis et medlem fraflytter kommunen eller den lokale sammensætning af organisationer under DH ændres, fordi en væsentlig organisation udtræder af eller bliver optaget i DH. DH kan dog ikke ændre en indstilling til handicaprådet alene på grund af utilfredshed med et medlems deltagelse i handicaprådet.

Det kan også forekomme, at et medlem af handicaprådet ønsker at udtræde af rådet. I så fald træder den udpegede stedfortræder til. Der skal så på ny udpeges en stedfortræder efter indstilling fra hhv. kommunalbestyrelse eller DH.

Stedfortrædere

Der skal udpeges personlige stedfortrædere for alle rådets medlemmer. Er det ikke muligt for organisationerne at få udpeget et tilstrækkeligt antal personlige stedfortrædere, kan en personlig stedfortræder dog tillige være stedfortræder for et andet medlem.

Der er i kommunerne forskellig praksis vedr. inddragelsen af stedfortræderne i rådets arbejde. Nogle steder får også stedfortrædere tilsendt rådets dagsorden og andet materiale, mens de andre steder kun indkaldes til møde, hvis det ordinære medlem af rådet ikke kan komme. Det er en god idé, hvis rådet drøfter og opnår en fælles holdning til, hvilken rolle stedfortrædere skal have i rådet, og hvornår og hvordan de eventuelt skal inddrages i rådets arbejde.

Det kan være en svær opgave for en stedfortræder at møde op. Vedkommende deltager måske kun ganske få gange i en valgperiode ved forfald, og skal alligevel være kompetent og velforberedt. Det anbefales derfor at skabe rammer, der støtter op om stedfortræderens kompetencer. Det kan fx ske ved, at stedfortræderne får adgang til rådets materialer på lige fod med resten af rådet.

Handicaprepræsentanterne

Hovedparten af repræsentanterne fra handicaporganisationerne er udpeget af DH. De skal repræsentere handicapgrupperne bredt. Som rettesnor til at sikre bredden af handicap benytter DH en firegruppeinddeling, nemlig

1. Bevægeshandicap, hvilket kan være sclerose, gigt, muskelsvind, spasticitet, ulykkesramte og lign.
2. Psykiske handicap, hvilket kan være udviklingshæmmede, sindslidende, autisme, epilepsi og lign.
3. Kommunikationshandicap, hvilket kan være blinde, hørehandicap, ordblinde, hjerne-skade og lign.
4. Varig medicinsk behandling, hvilket kan være astma/allergi, stomi-opererede, diabetes og lign.

Roller i rådet

Der er ikke tvivl om, at rådets medlemmer har forskellige udgangspunkter for at sidde i rådet, alt efter om de er handicaprepræsentanter eller udpeget af kommunalbestyrelsen. Det er en naturlig del af rådets virke, som parterne skal respektere og finde en måde at håndtere konstruktivt – velvidende at det samtidig kan være rådets største udfordring!

Medlemmer fra organisationerne ved ofte, hvor ”skoen trykker” for de personer med handicap, som kommunens handicappolitiske initiativer har betydning for – fx når der skal trafiksaneres, etableres nye tilbud til børn og unge med handicap osv.

Samtidig skal handicaprepræsentanterne være bevidste om, at de ikke sidder i rådet som enkeltperson med fokus på egne særinteresser. De repræsenterer et bagland af mange borgere med handicap med forskelligartede behov. Men rådet skal selvfølgelig også udnytte, at de besidder en særlig viden om den handicapgruppe, den enkelte tilhører/repræsenterer.

Omvendt har repræsentanter fra kommunalbestyrelsen ofte et mere overordnet fokus på kommunens samlede opgaveløsning og økonomi. Politikere i rådet kan fremme politisk ejerskab til rådets opgaver og beslutninger, og det kan styrke rådenes kontakt til de politiske beslutningstagere, som i sidste ende er dem, som skal tage stilling til rådenes forslag og høringsvar og træffe de endelige beslutninger.

Medlemmer, som er udpeget af kommunalbestyrelsen, kan opleve at komme i en loyalitetskonflikt mellem rådet og kommunalbestyrelsen, herunder i forhold til kommunens behov for at træffe beslutninger om økonomiske prioriteringer. Der vil stort set altid være behov for en politisk prioritering. Som tidligere fremhævet er handicaprådet blot rådgivende – til forskel fra de politiske fagudvalg.

Fra mange handicapråd anbefales det at udarbejde et sæt spilleregler for, hvordan rådet samarbejder og hvordan de forskellige roller spiller sammen. Når forventninger samstemmes og respekteres, er der et godt grundlag for det videre samarbejde.

Omkring roller i handicaprådet er et vigtigt omdrejningspunkt ”trekløveret”, nemlig formand, næstformand og sekretariat. Oftest består formandskabet af en politiker og en handicaprepræsentant. Trekløverets samarbejde omkring forberedelse af og opfølgning på møderne, udarbejdelse af dagsorden og koordinering mellem og under møderne er afgørende for et glidende samspil. Et godt samarbejde mellem denne ”treklang” kan være et forbillede for en gensidig afstemning af roller i rådet.

Embedsmænd i rådene

I en række handicapråd har kommunalbestyrelsen valgt at udpege embedsmænd eller andre medarbejdere til at sidde i rådet. Der er både fordele og ulemper ved at udpege embedsmænd til at sidde i rådene – frem for kommunalbestyrelsesmedlemmer.

Når der sidder embedsmænd fra forskellige forvaltninger i rådet, kan det styrke videndeling og samarbejde på tværs af kommunernes forvaltninger i forhold til handicappolitiske problemstillinger og spørgsmål. Det kan betyde, at der udvikles fagligt bæredygtige løsninger, som forvaltningen tager ansvar for og har ejerskab til.

Det kan dog være vanskeligt for de udpegede embedsmænd/medarbejdere at finde ud af, hvilken rolle de skal spille i rådet. Embedsmændene/medarbejderne repræsenterer ikke bestemte interesser og egne holdninger, og de skal kunne håndtere at sidde med ved bordet og udtale sig sammen med deres arbejdsgivere, kommunalpolitikere.

Det er en god idé, hvis kommunen klart tager stilling til og beslutter, hvilken rolle de udpegede embedsmænd skal spille, og hvordan deres position skal være i forhold til kommunalpolitikere og handicaprepræsentanter, så der ikke opstår usikkerhed og uklarhed om, hvilken opgave embedsmændene har i rådet.

Handicaprådets samarbejde med forvaltningen

Det er afgørende for handicaprådets mulighed for indflydelse i kommunen, at der er et godt samarbejde mellem rådet og forvaltningen – både i det løbende samarbejde omkring sekretariatsbetjeningen af rådet og i forhold til dialog og udvikling af nye handicappolitiske initiativer, hvor rådet inddrages og skal samarbejde med embedsmænd fra forskellige dele af forvaltningen.

Rådet kan med fordel inddrage relevante embedsmænd og medarbejdere ad hoc, når rådet skal drøfte særlige faglige sager eller besvare høringer. Medarbejderne kan bidrage ved at redegøre for en sag og svare på spørgsmål for uddybning. Omvendt gavn timer det også medarbejdernes arbejdsproces efterfølgende, hvis de har mulighed for at sidde med ved rådsmøderne, og direkte hører den debat, som foregår i rådet. Der kan også udpeges en ansvarlig kontaktperson i de enkelte forvaltninger, som løbende er i dialog med handicaprådet.

Årligt møde med forvaltningschefer

Nogle kommuner har valgt at afholde et årligt møde mellem handicaprådet og de enkelte forvaltningschefer, således at rådet og forvaltningerne kan diskutere aktuelle faglige og økonomiske problemstillinger indbyrdes og gensidigt orientere hinanden.

Uenighed i rådet

Rådets medlemmer skal så vidt muligt i sidste ende forsøge at opnå enighed om de sager, som rådet har til udtalelse. Medlemmerne skal derfor tilstræbe, at høringssvar, udtalelser, læserbreve mv., som rådet afgiver, er diskuteret igennem og er udtryk for rådets samlede holdning. Det giver rådets udtalelser troværdighed og styrke.

Hvis der er uenighed mellem rådets medlemmer, kan det være en mulighed, at rådet redegør separat for de forskellige synspunkter, som rådets medlemmer har. I særlige tilfælde kan et medlem også vælge at stå udenfor et høringssvar, udtalelse o. lign. Dette bør dog ikke udvikle sig til at være normen for rådets virke.

Det er fx ikke hensigtsmæssigt, hvis der udvikler sig en kultur i rådet, hvor det er normen, at det alene er handicaporganisationernes holdninger, der refereres i høringssvar o. lign. – uanset om det er fordi kommunalbestyrelsens medlemmer er tilbageholdende eller handicaporganisationernes medlemmer er for dominerende i rådets drøftelser.

I fald handicaprepræsentanterne oplever ikke at kunne blive enige med de øvrige medlemmer i en sag, kan en mulighed være, at handicaprepræsentanterne lader deres bagland – DH-afdelingen – afgive eget høringssvar. Handicaprådet kan så vælge at udtale sig om det, man kan nå til enighed om.

Det kan være en god idé, at rådet drøfter indbyrdes, hvilke interne procedurer for afgivelse af høringssvar mv., som rådet skal følge, hvis der er uenighed i rådet. Procedurerne kan med fordel indarbejdes som en del af rådets forretningsorden.

Ved konflikter i rådet er det vigtigt, at rådets medlemmer forsøger at komme overens og lægge stridighederne bag sig. Her har også rådets sekretariat og kommunens forvaltning en vigtig rolle. Rådets sekretariat kan fungere som upartiske rådgivere og forsøge at etablere mægling og konfliktløsning i rådet, så rådet ikke tynses fremover af de konflikter, der har været. Der er også handicapråd som har fået hjælp fra ekstern konsulentbistand.

2. Handicaprådets arbejde

Handicaprådets dagsorden

Kommunernes organisering af de kommunale råd vil altid være forskellig. Kommuner benytter forskellige systemer til dagsordener, bilag, journalisering, registrering osv. Rammerne for handicaprådets arbejde skal sikre og afspejle, at det er muligt at føre den gode dialog i rådene og videre ud i det kommunale system.

Én af rammerne for handicaprådernes arbejde er dagsordenen til møder. Denne har stor betydning for, hvordan handicaprådet kommer til at arbejde - og hvad der kommer ud af arbejdet. Derfor er her nogle idéer til dagsordenen, så den afspejler det, som det enkelte handicapråd gerne vil opnå.

Mange handicapråd har udnævnt et formandskab med deltagelse fra både politikere og organisationsside. Det er hensigtsmæssigt, at det er formandskabet i fællesskab, der udarbejder dagsordenen, gerne med bistand fra rådets sekretær.

Man må i de enkelte råd forsøge at finde den gyldne middelvej i forhold til hensigtsmæssigheden af omfang og indhold i dagsordenen. Her vil selvfølgelig være en sammenhæng mellem antallet af møder og dagsordenens omfang - og man kommer ikke udenom de sager, der skal til høring i rådet.

Mange handicapråd oplever at blive overbebyrdet med sager, høringer og bunkevis af sagsakter. Der er forskellige idéer til, hvordan man kan mindske omfanget af papirer, der skal læses igennem til møderne.

Én mulighed er at uddelegere sager til de rådsmedlemmer, der har en særlig interesse i – eller viden om – forskellige politikområder. Det kunne være et tilgængelighedsudvalg, som nogle handicapråd har nedsat. Disse medlemmer kan få til opgave at forberede sig på dagsordenpunkter, der omhandler de relevante områder. De kan også have ansvaret for at fremlægge sagerne for de øvrige medlemmer til fælles drøftelse. På den måde undgår man, at alle skal sætte sig ind i alt, hvilket er nærmest umuligt i en kommunal virkelighed. Det er dog vigtigt, at rådets brede drøftelser af overordnede handicappolitiske spørgsmål foregår i det samlede handicapråd og ikke uddelegeres til enkelte medlemmer eller et underudvalg.

En anden mulighed er, at handicaprådet planlægger deres arbejde over en længere periode og udarbejder fx en årsplan med de fokuspunkter eller temaer, det ønsker at prioritere i det kommende år. Det kan være med udgangspunkt i fx kommunens handicappolitik og de tilhørende handleplaner. Hermed kan der være sager, man ud-

eller nedprioriterer – og dermed bliver arbejdsbyrden for rådsmedlemmerne mindre og samtidig mere fokuseret.

Det er en god idé, hvis kommunen og rådet har en fælles indstilling og holdning til, hvilke sager, der skal på rådets dagsorden. Hvis der opstår uenighed mellem kommunen og rådet om, hvilke sager, som skal på rådets dagsorden, er det i sidste ende kommunalbestyrelsens afgørelse, om en sag skal på rådets dagsorden eller ej. Kommunen bør så vidt muligt undgå, at der opstår konflikter med rådet om, hvilke sager, rådet skal have på dagsordenen.

Det anbefales, at kommunen lægger dagsordener og referater på kommunens hjemmeside. På denne måde synliggøres handicaprådets arbejde, og borgere har mulighed for at komme med input, fx gennem handicaprepræsentanterne. Det kan også være en måde at sikre, at handicaprådets materialer udkommer i et handicaptilgængeligt format.

Forberedelse af dagsordensmateriale

Da nogle emner vil være nye for kommunalbestyrelsens repræsentanter, mens andre vil være nye for handicaprepræsentanterne, er det vigtigt med en sekretariatsfunktion, der har forståelse for de to gruppers behov ved forberedelse af dagsordensmaterialet.

For kommunalbestyrelsens repræsentanter gælder det, at de generelt har mange sager fordelt på mange politikområder, som de skal sætte sig ind i. Derfor har de behov for en udspecificering af dagsorden og bilag, så de lettere kan forberede sig til mødet. Samtidig har de også behov for viden om forskellige handicap. Her kan repræsentanterne fra de forskellige handicaporganisationer bidrage med deres viden på temadage eller de enkelte møder.

Da handicaprepræsentanterne ikke almindeligvis er garvede politikere, kan meget kommunalt stof være svært tilgængeligt. Nedenfor oplistes eksempler på, hvordan kommunen kan fremme, at handicaprepræsentanterne bliver bedre klædt på til opgaven:

1. Handicaprepræsentanterne introduceres til den kommunale politiske og administrative organisering på kurser, temadage eller i det daglige arbejde.
2. Sekretariatet forarbejder bilagsmaterialet. Sekretariatet kan fx tydeligt markere afsnit i bilagene, som er centrale at fokusere på. Det vil være en stor og nødvendig hjælp, når det fx drejer sig om budgetter, lokalplaner og andre større materialer, som også indeholder områder, som ikke har relevans for handicaprådet.
3. Det er også en god idé, hvis sekretariatet på baggrund af et lille resumé laver en konkret sagsfremstilling af, hvad og hvilke problemstillinger handicaprådet skal forholde sig til.
4. Sekretariatet bør være opmærksom på, at alt dagsordenmateriale udsendes på en tilgængelig måde. Det handler ikke kun om tilgængelige formater for synshandicappede og ordblinde, men også at materialet sendes ud i god tid, da nogle funktionsnedsættelser betyder, at man kan have behov for mere tid til forberedelse end andre.

5. Endelig bør man undgå, at der på møderne uddeles pjecer, skriftligt materialer o. lign. som ikke alle rådsmedlemmer er i stand til at kunne læse/forholde sig til under et møde.

Høringer

I alle sektorer og politiske udvalg bør man være opmærksomme på, at sager og initiativer, der har betydning for borgere med handicap, skal sendes til høring i handicaprådet. Det vil være en fordel, hvis sagerne kommer til høring så tidligt i processen som muligt, da der dermed kan tages højde for handicapaspektet allerede i planlægningen. En tidlig høringsproces sikrer også reel indflydelse undervejs og inden de endelige beslutninger.

Det kræver en særlig viden om frivillighedskultur, når handicaprepræsentanter bliver inviteret med ved bordet. Handicaprepræsentanter repræsenterer ikke kun sig selv, men en bred gruppe af borgere med funktionsnedsættelser, og når der skal afgives høringssvar, skal kommunen være opmærksom på, at det tager tid at få inddraget baglandet og dem, der har en særlig viden om det enkelte sagsområde. Ved høringsprocedurer er det derfor nødvendigt at planlægge en rimelig høringsfrist for handicaprådet, så kommunalbestyrelsen får kvalificeret rådgivning og høringssvar.

Er der uopsættelige høringssager imellem møderne i rådet, kan handicaprådet indføre ”formandsbehandling” således, at det er handicaprådets formand og næstformand (typisk en repræsentant fra kommunalbestyrelsen og en handicaprepræsentant), som får sagerne til høring. Det kan være en fordel, at have en sådan ordning nedskrevet i forretningsordenen. Det er dog vigtigt at minimere sådanne formandsskabshøringer til uopsættelige høringer og kun i sager, hvor der ikke er brug for en egentlig bred dialog.

Det kan blive en uoverkommelig opgave, hvis handicaprådet skal afgive høringssvar om alle sager, hvor handicapaspektet kan tænkes ind. I stedet kan rådet i sit svar henviser til de målsætninger, der er beskrevet i kommunens handicappolitik.

DH og KL anbefaler, at følgende sager som minimum kommer til høring i rådet:

- Beslutninger vedr. kommunens sociale tilbud til børn, unge og voksne med handicap
- Beslutninger vedr. specialundervisning for børn, unge og voksne.
- Kommunernes samarbejds- og/eller rammeaftaler vedr. specialiserede sociale tilbud og specialundervisning
- Sundhedsaftalerne
- Kvalitetsstandarder
- De kommunale budgetter
- Lokalplaner og større byggesager – for sikring af tilgængelighedsaspektet fra opstart
- Generelle kommunale politikker, som børnepolitik, frivillighedspolitik, integrationspolitik, tilgængelighedspolitik, osv.

Høring af handicaporganisationerne

Når kommunen sender sager til høring, er det vigtigt, at den er opmærksom på, om der ud over en høring i kommunens råd, også bør være en høring af handicaporganisationerne. Handicaprådet er et kommunalt råd, ikke et brugerråd. Der kan i lovgivningen være specifikke krav om, at handicaporganisationerne skal høres direkte om særlige politiske spørgsmål. Her kan DH være den lokale paraplyorganisation, der høres.

Nedenfor gives eksempler på lovgivningsområder, hvor kommunerne er forpligtede til at høre eller inddrage handicaporganisationerne. I lovteksterne står der nogle gange 'høring' andre gange 'inddragelse', og det vil altid være et fortolkningsspørgsmål, hvad dette indebærer af forpligtelser for kommunen. Når der står høring, vil det dog være mere formelt.

Høring af brugerorganisationer vil som oftest være rettet mod DH afdelingen, som så kan indhente svar fra relevante organisationer til et fælles høringssvar, men det kan også være høring af relevante lokale handicaporganisationer.

Eksempler på områder, hvor de lokale brugerorganisationer skal høres eller inddrages

Udbud af hjælpemidler

I servicelovens § 112, stk.2. fremgår det, at repræsentanter for brugerne skal inddrages ved udarbejdelse af kravspecifikationer i forbindelse med kommunernes indgåelse af leverandøraftaler. I en vejledning hertil anbefales det at inddrage personer fra relevante handicaporganisationer som repræsentanter for borgerne. Desuden står der, at kommunalbestyrelsen er forpligtet til at høre handicaprådet. Det er således ikke tilstrækkeligt kun at høre handicaprådet. Kommunen skal også kontakte den/de relevante brugergrupper, evt. gennem DH-afdelingen.

Handicapkørslen

Trafikselskaberne er oprettet i henhold til Lov om trafikselskaber. Handicaporganisationerne skal i henhold til loven inddrages i dette arbejde. Hvordan denne inddragelse skal tolkes er en vurderingssag, men det vil være oplagt at inddrage de lokale handicaporganisationer i kommunens beslutninger om såvel den offentlige trafik som den individuelle kørsel.

Handicaprådets møder

Der er stor forskel på, hvor mange møder de enkelte handicapråd holder om året. Nogle mødes hver måned, mens andre kun mødes én gang i kvartalet. Når der afholdes få møder, betyder det, at der skal behandles flere sager mellem og på møderne.

Som udgangspunkt anbefales det derfor, at man kontinuerligt afholder møder, så den brede dialog fastholdes. På den måde sikrer man også, at de fleste sager er aktuelle, og handicaprådet kan nå at udtale sig på et hensigtsmæssigt tidspunkt.

I fald der ikke afholdes møder ofte, er det om end endnu vigtigere at få afstemt, hvilke sager, der skal til behandling i rådet – og hvordan. Få møder kræver overordentlig god mødestruktur og forventningsafstemning blandt rådets parter indbyrdes og med kommunen i det hele taget. Man skal sikre sig, at rådsmøderne placeres, så man når vigtige høringer.

For en række af de opgaver, kommunen har, er der løbende og på nogle områder lovbestemte tidsfrister, som skal overholdes, hvilket kommunen naturligvis tilrettelægger sine almindelige administrative og politiske arbejdsgange efter. En del af disse opgaver vil også have relevans for handicapområdet, og vil derfor skulle i høring i handicaprådet.

Disse opgaver er typisk både omfangsrige, komplicerede og involverer flere af kommunens forvaltninger, og derfor er det her særlig vigtigt at få fastlagt procedurer, som giver handicaprådet mulighed for at rådgive kommunalbestyrelsen bedst muligt.

Det anbefales, at handicaprådet i sin forretningsorden får fastlagt procedurer for rådets mødefrekvens og for afgivelse af høringssvar i rådet – både på møderne og mellem møderne.

Kommunens ”årshjul”

I forbindelse med fastlæggelsen af rådets møder, er det vigtigt at være opmærksom på, at møderne bliver placeret hensigtsmæssigt i forhold til kommunens ”årshjul”:

- Kommuner og regioner skal udarbejde 2. generation af sundhedsaftalerne, der skal være indgået senest 1. januar 2011, og kommunens udspil bør inden da have været til høring i handicaprådet. Der udarbejdes nye sundhedsaftaler hver 4. år. Der er dog mulighed for, at kommunerne og regionerne løbende justerer aftalerne i takt med, at de gør sig erfaringer.
- Kommunens forvaltning begynder allerede tidligt på året budgetlægningen for det kommende år. Det er vigtigt for handicaprådet at følge med i og komme ind i denne proces så tidligt som muligt.
- Kommunalbestyrelsen skal inden den 31. marts vedtage de handlingsplaner, der er nødvendige som følge af kvalitetsrapporten for folkeskolen.
- Kommunen skal årligt udfylde et spørgeskema med oplysninger om samarbejdsformer og om støtten til det lokale frivillige sociale arbejde (§ 18-midlerne). Svarfristen er den 1. april.
- Kommunerne og regionerne skal senest den 15. oktober 2010 indgå en rammeaftale for 2011 på social- og specialundervisningsområdet.
- Forslag til kommunernes årsbudget udarbejdes af økonomiudvalget til kommunalbestyrelsen senest den 15. september forud for det pågældende regnskabsår.
- Kommunalbestyrelsens 2. behandling og godkendelse af forslaget til kommende årsbudget foretages senest den 15. oktober.
- Senest 31. december: Kommunalbestyrelsen skal tage stilling til kvalitetsrapporten for folkeskolen. Herefter skal rapporten offentliggøres på internettet.

Nye tværkommunale aftaler og dialogfora

Af økonomiaftalen for 2011 mellem KL og regeringen fremgår det, at kommunerne skal overtage koordineringsansvaret for rammeaftalerne og at rammeaftalekonceptet samtidig forenkles. Regeringen vil fremsætte lovforslag, der sikrer de aftalte ændringer vedr. rammeaftalerne. Alt andet lige betyder det, at årshjulet for rammeaftalerne fremover ændres ligesom indholdet må forventes at få en anden karakter.

For at fremme dialogen mellem KL og handicaporganisationerne har parterne aftalt at nedsætte regionale dialogfora med fokus på det specialiserede område. De regionale dialogfora består af KKR's formand og næstformand, relevante kommunale fagpersoner, 3 repræsentanter fra DH og en repræsentant fra Skole og Samfund. Det overlades til det enkelte regionale dialogforum selv at beslutte, hvordan dialogen om de regionale og tværkommunale forhold bedst kan tilrettelægges og udvikles. De regionale dialogfora påbegynder deres arbejde sommeren 2010.

Både de regionale dialogfora og de kommende ramme- eller samarbejdsaftaler mellem kommuner og regioner forventes at blive organiseret i tilknytning til KKR. KKR står for "kommunernes kontaktråd". KKR er det politiske møde-, debat- og koordinationsforum, hvor kommunerne i de enkelte regioner kan drøfte og lægge fælles linjer i spørgsmål af regionalpolitisk karakter.

Mennesker med handicap er forskellige

Når handicaprådet drøfter en sag, afgiver høringssvar, udtaler sig offentligt mv. er det et godt udgangspunkt, hvis rådets medlemmer forsøger at bevare et helhedssyn og varetager de overordnede interesser for alle borgere med funktionsnedsættelser og deres pårørende i kommunen.

I den forbindelse er det vigtigt, at rådet holder sig for øje, at mennesker med handicap er lige så forskellige som alle andre, og at alle ikke nødvendigvis har samme interesser og behov.

Det kan derfor være en god idé, at rådet i høringssvar og lignende beskriver og nuancerer de forskellige handicappolitiske interesser, som en sag kan rumme – fx forskellige handicapgruppers behov i forhold til tilgængelighed, udarbejdelse af informationsmateriale, tilrettelæggelse af sociale tilbud mv. Hermed undgår man at fremhæve den ene gruppes behov frem for den andens. Eller at en mindre handicapgruppes interesser "overtrumfes" af majoritetens.

Når kommunen skal inddrage forskellige handicapgrupper og brugere i forbindelse med større projekter og udarbejdelse af kommunale politikker, kan rådet også have en central rolle i forhold til at forklare, hvilke forskellige interesser og behov handicappede har, og hvordan det er mest hensigtsmæssigt at inddrage de forskellige interesser. Der kan ofte være stor forskel på, hvordan man bedst inddrager de forskellige handicapgrupper i en dialog- og høringsproces.

Handicappolitik

I dag har stor set alle kommuner en vedtagen handicappolitik – og de sidste er på vej! Forud for kommunernes vedtagelse af en handicappolitik har mange kommuner gennemført ambitiøse og kreative processer, hvor mange interessenter er blevet inddraget i udarbejdelsen af politikken.

Det er ikke handicaprådet, der som sådan har ansvaret for at lave en handicappolitik, men det anbefales at give handicaprådet en central rolle i implementeringen og evalueringen af handicappolitikken, og at rådet inddrages og lyttes til.

En vedtagen handicappolitik kan være et godt arbejdsredskab for handicaprådet. Udover at være et godt redskab ved høringer, kan rådet bruge politikken til at tage emner op, som er i fokus i politikken, og rådet kan være med til at følge op på de handlingsplaner, der laves for gennemførelsen af handicappolitikken.

Det er kommunalbestyrelsen, der overordnet har ansvaret for gennemførelsen af handicappolitikken, herunder at de nødvendige midler til gennemførelsen bliver afsat. Men handicaprådet kan udmærket holde øje med, hvordan handicappolitikken omsættes til aktiv handling i forvaltninger og borgerservice, sociale tilbud osv.

Aktiviteter og deltagelse – udenfor rådhuset

For at fremme, at handicapaspektet tænkes ind i kommunen, og for at opnå større viden om handicap i de forskellige forvaltningsenheder, politiske udvalg, servicetilbud mm. kan det være en god idé, at handicaprådet inddrages i eksterne sammenhænge. Det kan være i arbejdsgrupper, projekter, ved deltagelse på møder osv. hvor der kan være behov for, at handicapområdet repræsenteres og bidrager med den viden, der oparbejdes i rådet.

Det er vigtigt, at kommunen her overvejer, om der er tale om en kommunal repræsentation ved handicaprådet – da dette jo er et kommunalt råd – eller om der er tale om brugerinddragelse, hvorfor kommunen i stedet kan henvende sig til den lokale DH afdeling, som står for indstillingen af kvalificerede repræsentanter.

For at optimere viden blandt rådsmedlemmer har nogle råd haft stor glæde af at besøge – og evt. afholde deres rådsmøde på – kommunens tilbud for borgere med handicap. Det er også en god måde at møde kommunens brugere af tilbud på hjemmebane!

Erfaringsudveksling

Det kan også være en god idé, at handicaprådene udveksler erfaringer på tværs med handicapråd i andre kommuner, og på denne måde lærer af gode erfaringer i andre handicapråd. For at fremme videndeling og erfaringsudveksling mellem handicaprådene har nogle handicapråd valgt at etablere netværk på tværs mellem handicaprådene.

dene. Netværkene har bl.a. mulighed for at diskutere tværkommunale og regionale problemstillinger.

Der arrangeres løbende kurser og konferencer for handicaprådene, hvor opkvalificering og erfaringsudveksling mellem handicaprådene er en vigtig del af programmet.

3. Rammer for handicaprådets arbejde

Vedtægt

Nogle kommunalbestyrelser vedtager en vedtægt for handicaprådet. Den bør følge lovgrundlaget for handicaprådet og kan desuden indeholde de besluttede overordnede rammer for handicaprådet, f.eks. antal medlemmer og medlemmer udenfor DH. Det er ikke lovbundet at have en vedtægt for handicaprådet.

Forretningsorden

Det er ikke muligt at regelsætte sig ud af alle udfordringer, men et vist regelbundet grundlag for handicaprådets arbejde er bestemt at anbefale. Det er handicaprådet, der selv fastsætter sin forretningsorden. En forretningsorden er ikke et dokument, man forholder sig til ved hvert møde, men et man trækker frem og støtter sig til, hvis der opstår uenighed mellem rådets medlemmer, eller man er usikker på, hvordan et konkret spørgsmål gribes an.

Handicaprådets budget, diæter mv.

Det er meget forskelligt, om kommunerne giver handicaprådene eget budget eller om de løbende får stillet midler til rådighed for deres arbejde. Hvis rådet har eget budget, er det hensigtsmæssigt, at rådet drøfter, hvilke aktiviteter, som rådet skal prioritere at deltage i, herunder fx konferencer, kurser o. lign. Det er bedst, hvis rådets medlemmer er enige om, hvad rådets budget skal anvendes til.

Kommunen er ansvarlig for at dække udgifter til diæter, godtgørelse for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste og udgiftsgodtgørelse, herunder transportudgifter mv. til rådet medlemmer, som er udpeget af en handicaporganisation. I de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen har godkendt vedtægter for handicaprådet, hvoraf det fremgår, at handicaprådet organiseres i specifikke underudvalg, arbejdsgrupper mv., skal handicaprådsmedlemmerne have diæter mv. i forbindelse med møder i disse. Handicaprådsmedlemmer er ikke berettiget til at modtage diæter mv. for frivillig deltagelse i arbejdsgrupper, formøder, konferencer, kurser osv. Kommunen kan dog beslutte at yde medlemmer fra organisationerne diæter mv.

Diæter indgår i den enkeltes indkomstgrundlag. Det kan for fx førtidspensionister betyde, at man i sidste ende mister penge, derfor er der nu mulighed for at frasige sig diæterne.

Kommunen skal desuden være opmærksom på, om der er medlemmer af rådet, som har behov for at få dækket udgifter til nødvendig handicapkompensation. Handicap

kompensationen afhænger af, hvilke funktionsnedsættelser den enkelte har. Det kan fx være udgifter til ledsagelse for en person, som er blind, eller tolkebistand til en person med hørehandicap, ekstraudgifter ved hjælperes deltagelse og individuel sekretærbistand til forberedelse af rådsmøder.

Sekretariatsbistand

Det er afgørende for handicaprådets arbejde og mulighed for at udøve indflydelse, at kommunen prioriterer at yde kvalificeret sekretariatsbistand til handicaprådet, og som minimum udpeger en person i forvaltningen, som er ansvarlig for at yde sekretariatsbistand til rådet.

Det er endvidere vigtigt for samarbejdet mellem sekretariatet og rådet, at der finder en forventningsafstemning sted mellem parterne. Sekretariatet skal servicere rådsmedlemmerne, men det bør samtidig være afklaret mellem sekretariatet og rådet, hvor mange og hvilke opgaver, sekretariatet kan påtage sig at hjælpe rådsmedlemmerne med, og at der måske er opgaver, som sekretariatet ikke har ressourcer til at løfte.

Sekretariatet er et vigtigt bindeled mellem kommunens forskellige forvaltninger og handicaprådet. Sekretariatet kan være med til at opfange, hvad der rører sig i kommunen – på tværs af sektorer – og hvilke emner, som kan være relevante at sætte på rådets dagsorden. Det kan derfor være en god idé, hvis sekretariatet for rådet er placeret centralt i kommunens forvaltning.

Som nævnt i afsnittet om ”Forberedelse af dagsordensmateriale” kan et medlems funktionsnedsættelser medføre, at der er behov for rimelig tilpasning i forbindelse med varetagelse af hvervet. Dette bør sekretariatet være opmærksomt på, således at såvel forberedelse som mødeafvikling gøres tilgængeligt for alle medlemmer, så alle deltager og bidrager på lige vilkår.

4. Handicaprådet frem til 2014

Handicaprådene er nu godt i gang med deres fireårige virkeperiode. De fleste råd består af medlemmer fra både det tidligere råd og nyvalgte. Der vil være opgaver, der fortsætter, og der vil være nye opgaver, der kommer til. Den nye periode kan være god anledning til at planlægge og se med nye øjne på rådets arbejde og aktiviteter.

Vi har samlet idéer til aktiviteter og initiativer, som det enkelte handicapråd kan lade sig inspirere af.

Nye medlemmer fra handicaporganisationer kan mangle viden om kommunale sags-gange, budgetter osv. og kender måske ikke den enkelte kommunes organisering og kultur. For at være klædt på til at varetage opgaverne i handicaprådet og få forståelse for, hvordan handicaprådet hænger sammen med den øvrige kommunale struktur, er det en god idé, hvis kommunen tager initiativ til at give de relevante rådsmedlemmer denne viden.

En relevant opgave for det nye handicapråd at tage sig af, er at gennemgå kommunens handicappolitik, hvis kommunen har en sådan. Den kan danne god baggrund for handicaprådets dialog og høringssvar. Handicaprådet kan også foreslå, at der tages initiativer til opfølgning og evaluering af handicappolitikken, så man sikrer sig, at denne forbliver dynamisk og relevant. Det er ikke handicaprådets ansvar, at handicappolitikken implementeres, men det kan være med til at sikre, at det sker.

FN's Handicapkonvention blev ratificeret i 2009. Handicaprådet kan være med til at udbrede kendskabet til konventionen blandt politikere, embedsmænd og sagsbehandlere og borgerne generelt. Handicaprådet kan også se på kommunens handicappolitik med konventionens øjne. Konventionen giver ingen konkrete svar eller løsninger, men konventionens artikler kan bruges som udgangspunkt for drøftelser af, hvordan handicappolitikken hænger sammen med de forskellige artikler i konventionen.

I 2009 afsluttede Center for Ligebehandling af Handicappede Projekt Mainstreaming. Et projekt, der havde til formål at skabe praktiske værktøjer, der sikrer lige muligheder for mennesker med handicap. Den overordnede metode til at opnå dette er at indtænke og integrere handicappedes behov og interesser i al politik og planlægning på det kommunale niveau. Det endelige mål er, at varetagelse af handicappedes behov og interesser gøres til en del af den almindelige kommunale praksis.

En oplagt opgave for handicaprådet er at formidle viden om værktøjerne til de kommunale forvaltninger eller foreslå kommunalbestyrelsen, at man benytter et eller flere værktøjer i forvaltningerne. Værktøjerne består bl.a. af en guide til, hvordan man

tænker handicapaspektet ind i sagsfremstillinger til kommunalbestyrelsen og kommunens politiske udvalg og af en guide for det gode møde med borgere med handicap. Værktøjerne er tilgængelige på www.handicapmainstreaming.dk.

Flere forslag til initiativer:

- Handicappris på FN's internationale handicapdag – dagen for lige muligheder - den 3. december
- Hvordan håndteres evt. nedskæringer på handicapområdet?
- Hvordan kan kommunen få mere kvalitet i tilbud til mennesker med handicap – indenfor en begrænset økonomisk ramme?
- Hvordan håndteres brugerinddragelse omkring indkøbsaftaler?
- Sagsbehandlingsfrister og -tider, ventetider på genoptræning o. lign.
- Forretningsorden, årsrapport, evalueringer.

KL og Danske Handicaporganisationer vil fortsat samarbejde om og med de kommunale handicapråd. Organisationerne har tæt kontakt med handicaprådene og vil løbende følge op på, om rådene fungerer efter hensigten og bidrager til at styrke kommunernes handicappolitiske tiltag.

5. Kontaktadresser

Handicaprådene er altid velkomne til at tage kontakt til de to organisationer med spørgsmål og idéer til de udfordringer, de møder i arbejdet.

KL

Weidekampsgade 10 Postboks 3370 2300 København S Tlf. 33 70 33 70 www.kl.dk

Kontakt: Konsulent Rigmor Lond Tlf. 33 70 32 38 E-mail: ril@kl.dk

Danske Handicaporganisationer

Kløverprisvej 10B 2650 Hvidovre Tlf. 36 75 17 77 www.handicap.dk

Kontakt:

Organisationskonsulent Dorthe Stief Christensen Tlf. 36 38 85 44

E-mail: dsc@handicap.dk

Organisationskonsulent Henrik Søndergaard Tlf. 36 38 85 08

E-mail: hs@handicap.dk

Organisationskonsulent Helle Bervig Tlf. 86 36 17 77

E-mail: hb@handicap.dk

6. Læs mere – links

Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration, se § 37 a:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=20928#K4>

Bekendtgørelsen om retssikkerhed og administration på det sociale område, se kapitel 10:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=20897#K10>

Vejledning om retssikkerhed og administration, se punkt 324-333:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=20693#A7>

Bekendtgørelse af lov om ligestilling af kvinder og mænd:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=20929>
(Vejledning til lov om ligestilling af kvinder og mænd forventes offentliggjort efteråret 2010)

Socialministeriet:
<http://www.social.dk>

Danske Handicaporganisationer:
<http://www.handicap.dk>

KL:
<http://www.kl.dk/handicapraad>

Projekt Mainstreaming af handicapområdet:
<http://www.handicapmainstreaming.dk/>

Kommunale handicapråd på Center for Ligebehandlings hjemmeside:
<http://www.kommunalehandicapraad.dk/>

Det Centrale Handicapråd:
<http://www.dch.dk>